

GENERALINIS ADVOKATAS

VERICA TRSTENJAK IŠVADA,

pateikta 2012 m. sausio 12 d.(1)

Byla C-591/10

Littlewoods Retail Ltd ir kiti

prieš

Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs

(*High Court of Justice (England and Wales), Chancery Division* (Jungtinė Karalystė) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Pažeidžiant Sąjungos teisę surinkto pridėtinės vertės mokesčio grąžinimas – Palėkanos – Paprastosios palėkanos – Sudėtinės palėkanos – Valstybių narių procesinė autonomija – Veiksmingumo principas – Lygiavertiškumo principas“

I – **Žanga**

1. Šiuo prašymu priimti prejudicinį sprendimą *High Court of Justice of England and Wales, Chancery Division* Teisingumo Teismui pateikia keturis klausimus dėl Sąjungos teisės kylančios pareigos grąžinti pridėtinės vertės mokestį (toliau – PVM), surinktą pažeidžiant Sąjungos teisę. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ypač siekia sužinoti, ar valstybės narės, PVM surinkusi pažeisdama Sąjungos teisės aktus dėl PVM, yra nepareigota kartu su permokos grąžinimu sumokėti ir palėkanas nuo pagrindinės sumos ir, jei taip, kiek.

II – **Teisinis pagrindas**

A – *Nacionalinės teisės aktai*

2. 1994 m. PVM įstatyme (*Value Added Tax Act 1994*, toliau – VATA 1994) įtvirtintos nacionalinės teisės nuostatos dėl PVM administravimo, surinkimo ir išieškojimo, taip pat apskundimo tvarkos specializuotam teismui.

3. Kai apmokestinamasis asmuo permoka PVM, pagal VATA 1994 80 skyriaus nuostatas jis turi teisę pateikti prašymą grąžinti permokėtą sumą. VATA 1994 80 skyriuje nustatoma:

„80. Per daug priskaičiuoto arba permokėto PVM įskaitymas arba grąžinimas

1. Jei asmuo

a) už nustatytą ataskaitinį laikotarpį (nesvarbu, kada jis pasibaigė) *Commissioners* pateiktą PVM deklaraciją ir

b) nurodą kaip mokėtiną pardavimo mokestį sumą, kuri nebuvo mokėtinas pardavimo PVM, *Commissioners* šią sumą įskaito apmokestinamajam asmeniui.

<...>

1B. Jei asmuo nustatytu ataskaitiniu laikotarpiu (nesvarbu, kada jis pasibaigė) *Commissioners* kaip PVM sumokėjo sumą, kurios jis neturėjo sumokėti, dėl kitų priežasčių nei:

a) suma, kuri nebuvo mokėtina kaip pardavimo PVM, deklaracijoje buvo nurodyta kaip pardavimo mokestis arba

<...>

Commissioners grąžina asmeniui taip sumokėtą sumą.

2. *Commissioners* tik tuomet sumą įskaito arba grąžina pagal šį skyrį, jei šiuo tikslu pateikiamas prašymas.

2A. Kai

a) dėl prašymo pagal šį skyrį, atsižvelgiant į 1 poskyrį arba 1A poskyrį, pirma minėta suma turi būti įskaityta apmokestinamajam asmeniui ir

b) įskaitius sumas pagal šį įstatymą, likusi visa suma ar jos dalis paliekama įskaityta apmokestinamajam asmeniui,

Commissioners visą likusią įskaitytą apmokestinamajam asmeniui sumą jam išmoka (arba grąžina).

<...>

7. Išskyrus šiame skyriuje nustatytus atvejus, *Commissioners* neįskaito arba negrąžina jokios deklaruotos arba sumokėtos kaip PVM sumos, jei toks PVM nebuvo mokėtinas.“

4. Kai prašymas pagal VATA 1994 80 skyrį patenkinamas, apmokestinamasis asmuo taip pat gali reikalauti nuo permokėtos sumos sumokėti palūkanas, skaičiuojamas pagal VATA 1994 78 skyriaus nuostatas. VATA 1994 78 skyriuje nustatoma:

„78. Palūkanos, kurios tam tikrais atvejais mokamos dėl padarytų oficialių klaidų

1. Jei dėl *Commissioners* klaidos asmuo

a) kaip PVM deklaruoja sumą, kurios jis neturėjo mokėti kaip PVM, *Commissioners* pagal 80 skyriaus 2A dalį sumoka (arba grąžina) šią sumą jam;

b) pagal 25 skyrį nepateikė prašymo įskaityti sumą, kai jis turėjo teisę prašyti ją įskaityti, ir todėl jį *Commissioners* turi sumokėti apmokestinamajam asmeniui, arba;

c) (kitais atvejais nei tie, kurie reglamentuojami pirma nurodytame a arba b punkte) kaip PVM sumokėjo *Commissioners* sumą, kurios jis neturėjo mokėti kaip PVM, ir jį dėl šios priežasties *Commissioners*

turi grąžinti asmeniui;

d) pavąluotai iš *Commissioners* gavo jam mokątiną sumą, susijusią su PVM,

Commissioners, tik jei ir ta dalimi, kuria jie neprivalą mokąti, kai netaikomos šio skyriaus nuostatos, apmokestinamajam asmeniui sumoka paląkanas nuo šios sumos už atitinkamą laikotarpą, laikydamiesi toliau nurodytą šio skyriaus nuostatą.

<...>

3. Paląkanos pagal šį skyrį apskaičiuojamos vadovaujantis 1996 m. Finansų įstatymo (*Finance Act 1996*) 197 skyriuje nustatyta norma.

<...>“

III – Faktinės aplinkybės ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą

5. Ieškovas pagrindinėje byloje Jungtinėje Karalystėje vykdė ir vykdė kataloginę prekybą, t. y. per asmenį – agentą – tinklą platina katalogus ir prekiauja juose nurodytomis prekėmis. Agentai gauna komisinius už jį ar jiems tarpininkaujant sudarytus pardavimo sandorius (toliau – pirkimas per trečiuosius asmenis); komisiniai gali būti mokami grynaisiais pinigais, sumokami už praeityje paaiš agentą atliktus pirkimus arba (taikant padidintą komisinį tarifą) mokami už ateities pirkimus.

6. Pagrindinėje byloje neginėjama, kad nuo 1973 m. iki 2004 m. spalio mėnesio, apskaičiuojant PVM, komisinis mokestis už pirkimus per trečiuosius asmenis tiek pagal Sąjungos, tiek pagal nacionalinę teisę buvo kvalifikuojamas klaidingai, todėl tam tikriems tiekimams per klaidą buvo nustatyta per didelė apmokestinamoji vertė ir dėl to buvo permokėtas PVM.

7. Nuo 2004 m. spalio mėn. *Her Majesty's Commissioners for Revenue & Customs* (toliau – atsakovai pagrindinėje byloje), vadovaudamiesi VATA 1994 80 skyriaus nuostatomis, ieškovams pagrindinėje byloje grąžino PVM permoką, maždaug 204 774 763 GBP. Be to, atsakovai pagrindinėje byloje, vadovaudamiesi VATA 1994 78 skyriaus nuostatomis, sumokėjo 268 159 135 GBP paprastąją paląkaną.

8. Ieškovas pagrindinėje byloje reikalauja sumokėti papildomas sumas, kurių bendra vertė yra apie 1 mlrd. GBP. Jų teigimu, Jungtinė Karalystė, pasinaudodama pagrindinėmis permokėto mokesčių sumomis, gavo naudą. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas 2010 m. gegužės 19 d. nusprendė, kad pagal nacionalinę teisę, nesiremiant Sąjungos teise, ieškinys turi būti atmestas.

9. Kadangi *High Court of Justice (England and Wales), Chancery Division* kilo abejonių dėl šios išvados suderinamumo su Sąjungos teisės reikalavimais, jis Teisingumo Teismui pateikė šiuos prejudicinius klausimus:

1. Ar, kai apmokestinamasis asmuo permokėjo PVM, kurį valstybė narė surinko pažeisdama Sąjungos teisės aktus, susijusius su PVM, valstybės narės nustatyta teisė gynimo priemonę atitinka Sąjungos teisę, jei remiantis šia teise gynimo priemone galima reikalauti, pirma, grąžinti pagrindines permokėtas sumas ir, antra, nuo šios sumos sumokėti paprastąsias paląkanas, vadovaujantis nacionalinės teisės aktais, būtent [VATA] 1994 78 skyriumi?

2. Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas, ar pagal Sąjungos teisę valstybės narės teisė gynimo priemonę turi būti numatyta, pirma, pagrindinei permokėto sumai grąžinimas bei, antra, sudėtinis paląkanas – kaip valstybei narei permokėto sumos panaudojimo vertės mato – mokėjimas ir (arba) apmokestinamojo asmens piniginių sumų panaudojimo vertės

praradimas?

3. Jei atsakymas tiek ? pirm?j?, tiek ? antr?j? klausimus b?t? neigiamas, k? dar, be to, kad turi b?ti gr?žinamos pagrindin?s permok?tos sumos, ?skaitant permok? panaudojimo vert? ir (ar) pal?kanas, turi apimti teis?s gynimo priemon?, kuri? valstyb? nar? privalo nustatyti pagal S?jungos teis??

4. Jei atsakymas ? pirm?j? klausim? b?t? neigiamas, ar pagal S?jungos teis?s veiksmingumo princip? reikalaujama, kad valstyb? nar? netaikyt? nacionalin?s teis?s apribojim? (kaip antai [VATA] 1994 78 ir 80 skyri?) jokiems pagal nacionalin? teis? pareikštiems ieškiniams arba teisi? gynimo priemon?ms, kuriomis apmokestinamasis asmuo gal?t? remtis siekdamas pasinaudoti iš S?jungos teis?s kylan?ia teise, kuri? Teisingumo Teismas nustato atsakydamas ? pirmuosius tris klausimus, arba ar pakakt?, kad nacionalinis teismas netaikyt? toki? apribojim? tik d?l vieno kurio nacionalinio ieškinio ar teisi? gynimo priemon?s?

Kokiais kitais principais tur?t? vadovautis nacionalinis teismas, darydamas iš S?jungos teis?s kylan?i? teis? veiksming?, kad b?t? atsižvelgta ? S?jungos teis?s veiksmingumo princip??

IV – Procesas Teisingumo Teisme

10. 2010 m. lapkri?io 4 d. sprendimas d?l prašymo priimti prejudicin? sprendim? Teisingumo Teismo kanceliarijoje gautas 2010 m. gruodžio 14 d. Rašytiniame procese paaiškinimus pateik? ieškov?s pagrindin?je byloje, Jungtin?s Karalyst?s, Vokietijos Federacin?s Respublikos, Kipro Respublikos, Nyderland? Karalyst?s, Pranc?zijos Respublikos, Suomijos Respublikos ir Europos Komisijos atstovai. 2011 m. lapkri?io 22 d. pos?dyje dalyvavo ieškovi? pagrindin?je byloje, Jungtin?s Karalyst?s ir Komisijos atstovai.

V – Bylos šali? argumentai

A – Pirmasis, antrasis ir tre?iasis prejudiciniai klausimai

11. Komisijos nuomone, ? pirm?j?, antr?j? ir tre?i?j? prejudicinius klausimus turi b?ti atsakyta taip, kad jei apmokestinamasis asmuo permok?jo PVM, kur? valstyb? nar? surinko pažeisdama S?jungos teis?s aktus, susijusius su PVM, teis?s gynimo priemon?, pagal kuri? numatoma tik gr?žinti permok?tas pagrindines sumas ir nuo ši? sum? sumok?ti paprast?sias pal?kanas, yra suderinama su S?jungos teise, jei ši teis?s gynimo priemon? užtikrina tinkam? gr?žinim? arba teising? atlyginim? už prarast? pinig? panaudojim? ir jei nacionalin?s teis?s aktuose kitiems mokes?iams nenumatytos palankesn?s teis?s gynimo priemon?s.

12. Jungtin?s Karalyst?s, Kipro Respublikos, Pranc?zijos Respublikos ir Vokietijos Federacin?s Respublikos vyriausyb?s ? pirm?j? prejudicin? klausim? atsako taip, kad valstyb?s nar?s nustatyta teis?s gynimo priemon?, pagal kuri? tokiu atveju, kai pažeidžiant S?jungos teis?s reikalavimus buvo renkamas PVM, remiantis nacionalin?s teis?s nuostatomis, numatoma gr?žinti pagrindines permok?tas sumas ir nuo ši? sum? sumok?ti paprast?sias pal?kanas, yra suderinama su S?jungos teise. ? pirm?j? prejudicin? klausim? taip pat atsako ir Suomijos vyriausyb? bei pažymi, kad turi b?ti paisoma veiksmingumo ir lygiavertiškumo princip?. Nyderland? vyriausyb? d?sto panaši? nuomon?, kad S?jungos teis? ne?pareigoja valstybi? nari?, gr?žinant PVM, surinkt? pažeidžiant S?jungos teis?, mok?ti sud?tini? pal?kan?. Jungtin?s Karalyst?s, Kipro Respublikos, Nyderland? ir Suomijos vyriausyb? nuomone, šiomis aplinkyb?mis neb?ra reikalo atsakyti ? antr?j?, tre?i?j? ir ketvirt?j? prejudicinius klausimus.

13. D?l atsakym? ? pirm?j?, antr?j? ir tre?i?j? prejudicinius klausimus ieškov?s pagrindin?je byloje laikosi pozicijos, kad teis?s gynimo priemon?, kuri? privalo nustatyti valstyb?s nar?s,

tur?damos tiksl? gr?žinti pažeidžiant S?jungos teis? surinkt? PVM, turi kompensuoti valstybi? nari? naud?, gaut? naudojantis pagrindine suma, rinkta pažeidžiant S?jungos teis?. Nacionaliniai teismai turi nustatyti, ar teis?s gynimo priemon?, be permok?t? pagrindini? sum? gr?žinimo, taip pat tur?t? apimti paprast?j? pal?kan?, sud?tini? pal?kan? ar koki? kit? pal?kan? apskai?iavimo formul?.

B – Ketvirtasis prejudicinis klausimas

14. Ieškovi? pagrindin?je byloje nuomone, ? ketvirt?j? prejudicin? klausim? turi b?ti atsakyta taip, kad S?jungos teisei prieštaraujantis nacionalinis apribojimas ?gyvendinti iš S?jungos teis?s kylan?ias teises (kaip numatyta VATA 1994 78 ir 80 skyriuose), susij?s su dviem skirtingomis nacionalin?mis teisi? gynimo priemon?mis, šioms priemon?ms neturi b?ti taikomas, jei turintis teis? susigr?žinti sumok?t? mokest? asmuo pagal nacionalin? teis? gali laisvai pasirinkti vien? iš ši? dviej? teisi? gynimo priemoni?.

15. Komisijos manymu, atsakymas ? ketvirt?j? klausim? nereikalingas. Vis d?lto, jei Teisingumo Teismas nuspr?st? ? j? atsakyti, atsakymas tur?t? b?ti toks, kad visas VATA 1994 78 skyrius netur?t? b?ti taikomas, jei paaišk?t?, jog ši nuostata nesuderinama su S?jungos teise.

VI – Teisinis vertinimas

A – Pirmasis, antrasis ir tre?iasis prejudiciniai klausimai

16. Pirmuoju, antruoju ir tre?iuoju prejudiciniais klausimais prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas iš esm?s siekia išsiaiškinti, kaip tokiu atveju, koks nagrin?jamas pagrindin?je byloje, PVM apmokestinamajam asmeniui, turin?iam teis? susigr?žinti sumok?t? mokest?, turi b?ti mokamos pal?kanos už pažeidžiant S?jungos teis? surinkt? PVM. Prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas klausia, ar kartu su permok?tos pagrindin?s sumos gr?žinimu nacionalin?je teis?je turi b?ti numatyta mok?ti nuo šios sumos mok?tinas „paprast?sias pal?kanas“ (pirmasis prejudicinis klausimas), „sud?tines pal?kanas“ (antrasis prejudicinis klausimas) ar kitas Teisingumo Teismo detaliai apibr?žtas pal?kanas (tre?iasis prejudicinis klausimas).

17. „Paprastosiomis pal?kanomis“ prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas laiko pal?kanas, nekapitalizuojamas už pra?jusius apskai?iavimo laikotarpius. „Sud?tin?s pal?kanos“, priešingai, reikšt? pal?kan? už pra?jusius apskai?iavimo laikotarpius kapitalizavim?, kai jos pridedamos prie ateinan?i? mok?jimo laikotarpi? apskai?iavimo baz?s.

18. Išeities taškas atsakant ? 1–3 prejudicinius klausimus yra aplinkyb?, kad pal?kan? už PVM, surinkto pažeidžiant S?jungos teis?, mok?jimo problematika nebuvo aiškiai reglamentuota nei Antrojoje PVM direktyvoje(2), nei Šeštojoje direktyvoje(3).

19. Be to, reikia pabr?žti, kad ieškov?s pagrindin?je byloje nepareišk? joki? reikalavim? atlyginti žal? d?l Jungtin?s Karalyst?s padaryto S?jungos teis?s pažeidimo(4). Prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateikusio teismo teigimu, pagrindin?je byloje negin?ijama, kad s?lygos reikalauti žalos atlyginimo d?l valstyb?s atsakomyb?s pagal S?jungos teis? n?ra ?vykdytos. Tod?l pagrindin?je byloje kalbama apie ieškinius d?l pažeidžiant S?jungos teis? surinkto PVM gr?žinimo, kurie negali b?ti kvalifikuojami kaip ieškiniai d?l žalos atlyginimo.

20. Atsižvelgiant ? šiuos argumentus, atsakant ? 1–3 prejudicinius klausimus, reikia vadovautis nusistov?jusia Teisingumo Teismo praktika, pagal kuri? valstyb?s nar?s yra ?pareigtos gr?žinti pažeidžiant S?jungos teis? surinkt? mokest?(5). Iš to kylantis apmokestinamojo asmens reikalavimas gr?žinti pažeidžiant S?jungos teis? surinkt? mokest? yra teisi?, kuri? asmenims

suteikia Sąjungos teisės nuostatos, draudžiančios tokį mokestį, pasekmę ir papildas(6).

21. Teisė susigrąžinti sumokėtą mokestį turintys asmenys dėl tokių iš Sąjungos teisės kylančių reikalavimų teismo įgyvendinimo turi kreiptis į valstybių narių teismus(7).

22. Nesant Sąjungos teisės normų, valstybų narės taip pat turi kompetencijų nustatyti konkrečias ieškinių dėl mokesčių grąžinimo procedūras, žinoma, visada paisydamos lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų(8). Kiekviena valstybė narė turi numatyti kompetentingus teismus ir reglamentuoti ieškinių dėl mokesčių grąžinimo procesines taisykles, užtikrindama, kad jos nebus mažiau palankios nei taikomos atitinkamiems nacionaline teise grindžiamiems ieškiniams (lygiavertiškumo principas) ir dėl jų naudojimas Sąjungos teise nustatytomis teisėmis netaps praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas)(9).

23. Ši valstybių narių pareiga nustatyti procesines taisykles iš Sąjungos teisės kylantiems fiziniams ir juridiniams asmenims reikalavimams ir valstybių narių turima diskrecija jų vykdant tradiciškai apibrėžiamos kaip „valstybių narių procesinės autonomijos“ sąvoka. Šis apibrėžimas iš tiesų yra šiek tiek klaidinantis ir netikslus. Atrodytų, kad terminas „autonomija“ žymi plačią valstybių narių diskreciją, nustatant procesines taisykles, tačiau pagal Teisingumo Teismo praktiką tokios absoliučios diskrecijos nėra. Viena vertus, Teisingumo Teismas šią praktiką grindžia valstybių narių pareiga pagal Sąjungos teisę sukurti procedūrą, kad būtų įgyvendinti iš Sąjungos teisės kylantys reikalavimai(10). Todėl valstybų narės neturi teisės nuspręsti, ar nustatyti procesines taisykles, susijusias su iš Sąjungos teisės kylančių reikalavimų įgyvendinimu. Kita vertus, valstybių narių diskrecija, nustatant taikytiną procesą ir procesines taisykles, apribota veiksmingumo ir lygiavertiškumo principais.

24. Todėl „procesinės autonomijos“ principas valstybėms narėms nesuteikia tikros autonomijos, o veikiau suteikia apibrėžtą diskreciją nustatant procesines taisykles iš Sąjungos teisės kylantiems reikalavimams, kurių įgyvendinimas teisme nėra konkrečiai reglamentuotas Sąjungos teise(11). Be to, Teisingumo Teismo praktikoje valstybių narių „procesinė autonomija“ nėra apribota procesiniais aspektais. Iš dalies tai taikoma ir iš Sąjungos teisės kylančių reikalavimų turinio struktūrai(12) taip, kad procesinė autonomija apima ir tam tikrą valstybių narių *remedial autonomy* (13).

25. Todėl nors „valstybių narių procesinės autonomijos“ sąvoka yra netiksli dviem aspektais, Teisingumo Teismo praktikoje ji įsitvirtino kaip plati samprata(14). Atsižvelgdama į savo prieš tai pateiktus išaiškinimus, ji ir toliau vartosis.

26. Teisingumo Teismas praktikoje dėl valstybių narių procesinės autonomijos jau keletą kartų išreiškė nuomonę dėl palėkanų mokėjimo už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktas sumas. Vis dėlto konkrečiuose sprendimuose jis nustatė skirtingus aspektus, kuriais remiantis galima išskirti dvi teismo praktikos kryptis.

27. Vienoje, daugiausia senesnių sprendimų, grupėje Teisingumo Teismas nusprendė, kad palėkanų už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktas sumas mokėjimo problematika yra šalutinis klausimas, kuris turi būti reglamentuojamas nacionalinės teisės. Valstybų narės turi reglamentuoti palėkanų mokėjimo, įskaitant momentą, nuo kurio jos turi būti skaičiuojamos, ir palėkanų normas klausimais. Teisingumo Teismas taip nusprendė sprendimuose *Roquette Frères prieš Komisiją*(15) ir *ExprESS Dairy Foods*(16). Ši teismo praktikos kryptis, be kita ko, buvo patvirtinta Sprendime *Ansaldo Energia*(17) ir Sprendime *N*(18).

28. Kitoje, daugiausia naujesnių sprendimų, grupėje Teisingumo Teismas, priešingai, nusprendė, kad, remdamasis Sąjungos teise, apmokestinamasis asmuo turi teisę reikalauti mokėti palėkanas už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą mokestį. Ši teismo praktikos kryptis buvo

prad?ta Sprendime *Metallgesellschaft ir kt.*(19), kuriame Teisingumo Teismas nagrin?jo atvej? d?l i?ankstinio mokes?io sumok?jimo pa?eid?iant S?jungos teis?. Nors pirmiausia ?iame sprendime jis patvirtino ankstesn? praktik?, pagal kuri? nacionalin? teis? reglamentuoja visus su neteisingai rinkto mokes?io gr??zinimu susijusius ?alutinius klausimus, pavyzd?iui, pal?kan? mok?jim?, ?skaitant moment?, nuo kurio apskai?iuojamos pal?kanos, ir pal?kan? norm?(20), galiausiai jis vis d?lto i?ai?kino, kad i?ankstinio mokes?io surinkimo, pa?eid?iant S?jungos teise, atveju b?tina priteisti pal?kanas. Teisingumo Teismas teig?, kad i?ankstin? surinkim? draud?ianti S?jungos teis?s norma apmokestinamajam asmeniui suteikia teis? reikalauti pal?kan?, mok?tin? d?l i?ankstinio mokes?io surinkimo u? laikotarp? nuo S?jungos teis? pa?eid?ian?io i?ankstinio sumok?jimo iki j? atitinkan?io mok?jimo termino(21).

29. ?i nauja teismo praktikos kryptis buvo patvirtinta sprendimuose *Test Claimants in the FII Group Litigation*(22) ir *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation*(23). Be to, abu sprendimai ai?kiaiai ?rodo, kad Sprendime *Metallgesellschaft ir kt.* i?pl?toti argumentai d?l S?jungos teis? pa?eid?ian?io i?ankstinio mokes?io mok?jimo taip pat taikytini tokiais atvejais, kai pats mokes?io rinkimas pa?eidžia S?jungos teis?. Tai taip pat logiška, nes, pagr?sdamas i? S?jungos teis?s kylan? reikalavim? mok?ti pal?kanas d?l S?jungos teis? pa?eid?ian?io i?ankstinio mokes?io surinkimo, Teisingumo Teismas vadovavosi i?vada, kad apmokestinamasis asmuo d?l negal?jimo disponuoti pinig? sumomis d?l i?ankstinio mokes?io surinkimo patyr? nuostoli?, kurie laikytini valstybi? nari? pa?eid?iant S?jungos teis? u?laikytomis arba joms sumok?tomis sumomis(24). Kadangi S?jungos teis? pa?eid?iantis mokes?io surinkimas taip pat lemia negal?jim? disponuoti sumok?tomis sumomis iki j? gr??zinimo momento, nematau pagrindo atskirti i? S?jungos teis?s kylan? apmokestinamojo asmens reikalavim? mok?ti pal?kanas, kiek jis susij?s su S?jungos teis? pa?eid?ian?iais i?ankstiniais mok?jimais, ir tok? reikalavim?, kiek jis susij?s su S?jungos teis? pa?eid?ian?iais mok?jimais.

30. I? ?i? argument? i?plaukia, kad valstyb?s nar?s, kurios rinko mokes?ius pa?eisdamos S?jungos teis?, pagal naujesn? Teisingumo Teismo praktik? i? esm?s turi gr??žinti tiek pa?eid?iant S?jungos teis? surinktus mokes?ius, tiek pal?kanas, kad kompensuot? negal?jim? disponuoti sumok?tomis sumomis. Remiantis tuo, apmokestinamasis asmuo turi teis? atgauti sumok?t? mokest? ir teis? ? pal?kanas. ?ios apmokestinamojo asmens teis?s ?tvirtintos S?jungos teis?s nuostatose, draud?ian?iose surinktus mokes?ius.

31. Pagal teismo praktik?, susijusi? su valstybi? nari? procesine autonomija, valstyb?s nar?s turi nustatyti konkre?ias materialines ir procesines normas, reguliuojan?ias i? S?jungos teis?s kylan?i? apmokestinamojo asmens teis? ? pal?kan? mok?jim?. Tod?l, paisydamos veiksmingumo ir lygiavertiškumo princip?, valstyb?s nar?s turi nustatyti pal?kan? mok?jimo taisykles. ?ios taisykl?s taip pat turi numatyti, ar pal?kan? mok?jimas grind?jamas „paprast?j?“, ar „sud?tin?“ pal?kan? sistema.

32. I? prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateikusio teismo teigini? matyti, kad Jungtin? Karalyst? ?vykd? savo i? S?jungos teis?s kylan?i? pareig? garantuoti teis? ? pal?kan? mok?jim? PVM mok?tojams, turintiems teis? susigr?žinti sumok?t? mokest?. Kita vertus, gin?ijama, ar Jungtin? Karalyst?, nustatydamas ?ios teis?s ?gyvendinimo tvark? ir garantuodama tik paprast?j? pal?kan? mok?jim? nuo pagrindin?s sumos, pa?eid? veiksmingumo ir lygiavertiškumo principus.

33. Mano nuomone, veiksmingumo principo buvo ai?kiaiai paisoma.

34. Remiantis nusistovėjusia teismo praktika pagal veiksmingumo principą valstybės narams draudžiama padaryti naudojimąsi Sąjungos teisės nustatytais teisėmis praktiškai neįmanomą arba pernelyg sudėtingą(25). Nustatant iš Sąjungos teisės kylančio ieškinio dėl palikančios taisyklės, veiksmingumo principas būtų pažeistas tik tuo atveju, jei palikančios būtų tokios mažos, kad tai pernelyg apribotų iš Sąjungos teisės kylančio reikalavimo mokėti palikanas turinčias.
35. Atsižvelgiant į tai, iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Jungtinė Karalystė, vadovaudamasi VATA 1994 78 skyriumi, ieškovams pagrindinėje byloje sumokėjo palikanas už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM.
36. Pagal VATA 1994 78 skyrio mokėtinų palikanų apskaičiuojamos pagal *Finance Act 1996* 197 skyrio ir pagal *Air Passenger Duty and Other Indirect Taxes (Interest Rate) Regulations 1998*. Platus šių nuostatų poveikis pasireiškia tuo, kad nuo 1998 m. taikant 78 skyrio palikanų normos fiksuojamos pagal formulę, grindžiamą šešių tarpuskaitos bankų vidutine paskolų palikanų norma, vadinama „orientacinė norma“. Kiek tai susiję su laikotarpiais nuo 1973 m. iki 1998 m., šios normos nurodytos *Regulations 1998* 7 lentelėje. Pagal 78 skyrio taikytina palikanų norma apskaičiuojama iš orientacinės normos atimant 1 proc. Pagal 78 skyrio „referencinis laikotarpis“ taip pat apibrėžiamas kaip laikotarpis, už kurį turi būti mokamos palikanos. Pagrindinės bylos aplinkybėmis jis prasideda tą dieną, kurią *Commissioners* gavo permoką, ir pasibaigia dieną, kurią *Commissioners* patvirtina sumos, nuo kurios apskaičiuojamos palikanos, mokėjimą.
37. Taikydama šias nuostatas, Jungtinė Karalystė ieškovams pagrindinėje byloje grąžino nuo 1973 m. iki 2004 m. pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM, maždaug 204 774 763 GBP, ir 268 159 135 GBP paprastųjų palikanų. Vadinas, ieškovams pagrindinėje byloje, remiantis VATA 1994 78 skyriumi, buvo suteikta teisė į paprastąsias palikanas, pagal kurią per maždaug 30 metų laikotarpį mokėtinų palikanų suma (268 159 135 GBP) daugiau nei 25 % viršijo pagrindinę sumą (204 774 763 GBP). Tokios palikanos pagal VATA 1994 78 skyrio, mano manymu, aiškiai atitinka veiksmingumo principą.
38. Atsakyti, ar tokiam procese kaip šis paprastosios palikanos pagal VATA 1994 78 skyrio taip pat atitinka lygiavertiškumo principą, priešingai, nėra taip paprasta.
39. Pagal nusistovėjusį teismo praktiką, remiantis lygiavertiškumo principu, reikalaujama, kad visos ieškiniui taikytinos normos būtų vienodai taikomos tiek Sąjungos, tiek panašioms nacionalinėms teisės pažeidimu grindžiamiems ieškiniams(26). Nagrinėjant atveju tai reiškia, kad ieškinio dėl palikanų už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM pareiškimo taisyklės negali būti mažiau palankios nei tos, kurios taikomos pareiškiant atitinkamus ieškinius dėl vidaus teisės pažeidimo (toliau – panašūs nacionaliniai ieškiniai dėl palikanų). Šiuo atžvilgiu palyginti skirtą nacionalinių ieškinių dėl palikanų atitinkamumo sąlyga yra ta, kad, atsižvelgiant į jį dalyką ir esminius požymius, šiuos ieškinius būtų galima laikyti panašiais(27).
40. Kad būtų atsakyta į klausimą dėl lygiavertiškumo principo paisymo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, vienintelis tiesiogiai žinantis palikanų nustatymo taisyklės ieškiniuose valstybei dėl mokesčių grąžinimo, atitinkamai privalo ištirti, ar taisyklės, pagal VATA 1994 78 skyrio galiojančios palikanų mokėjimui už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM, atitinka taisyklės, taikomas panašioms nacionaliniams ieškiniams dėl palikanų.
41. Reikia nurodyti, kad nagrinėjamame procese dalyvaujančios šalys skirtingai apibrėžia palyginti skirtą panašų nacionalinių ieškinių dėl palikanų grupę.
42. Komisijos nuomone, nagrinėjant lygiavertiškumo principą, turi būti lyginamas palikanų mokėjimas už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM ir palikanų mokėjimas už neteisėtą kitą

mokes?i? surinkim?. Remiantis šiuo poži?riu, pal?kan? mok?jimas už pažeidžiant S?jungos teis? surinkt? PVM atitinkamai tur?t? b?ti palygintas su pal?kan? mok?jimu, nacionalin?je teis?je numatytu už neteis?t? tiesiogini? ar netiesiogini? mokes?i?, išskyrus PVM, surinkim?.

43. Jungtin?s Karalyst?s vyriausyb? teigia priešingai, t. y. kad pal?kan? mok?jimas už pažeidžiant S?jungos teis? surinkt? PVM gali b?ti lyginamas tik su pal?kan? mok?jimu už neteis?t? netiesiogini? mokes?i? surinkim?, bet ne su pal?kan? mok?jimu už neteis?t? tiesiogini? mokes?i? surinkim?.

44. Nyderland? vyriausyb?s nuomone(28), tokiu atveju, kaip nagrin?jamasis, lygiavertiškumo principas, priešingai, reikalauja ieškinius d?l neteis?tai surinkto PVM gr?žinimo nagrin?ti taip pat, kaip nacionalinius ieškinius d?l panaši? rinkliav? ar mokes?i? gr?žinimo. Remiantis šiuo poži?riu, pirmiausia reik?t? nustatyti, kokie mokes?iai ir rinkliavos yra lyginami su PVM. Galiausiai reik?t? palyginti pal?kan? mok?jimo taisyklės toki? panaši? mokes?i? neteis?to surinkimo atveju ir pal?kan? mok?jimo taisyklės PVM srityje.

45. Pranc?zijos vyriausyb?(29) šiuo atveju nurodo Teisingumo Teismo praktik?, pagal kuri? nacionalin?s teis?s normos d?l gr?žinimo atitinka lygiavertiškumo princip?, jei jos vienodai taikomos visiems ieškiniams, neatsižvelgiant ? tai, ar jie grindžiami S?jungos, ar nacionalin?s teis?s pažeidimu, jei tik tai yra tos pa?ios r?šies rinkliavos ar mokes?iai.

46. Šie skirtingi Komisijos, Jungtin?s Karalyst?s vyriausyb?s, Nyderland? vyriausyb?s ir Pranc?zijos vyriausyb?s vertinimai aiškiai rodo, kad konkre?iai nustatyti panašius nacionalinius ieškinius d?l pal?kan? tokiu atveju kaip pagrindin?je byloje gali b?ti ypa? sunku.

47. Siekdamas nustatyti panašius nacionalinius ieškinius d?l pal?kan?, Teisingumo Teismas turi vadovautis S?jungos teise grindžiamo ieškinio d?l pal?kan? mok?jimo už neteis?tai surinkt? PVM esminiais požymiais. Bet kokiu atveju panaš?s yra ieškiniai d?l pal?kan? mok?jimo už pažeidžiant nacionalin? teis? surinktus netiesioginius mokes?ius. Kita vertus, ? klausim?, ar tokiu atveju, kaip nagrin?jamasis, ieškiniai d?l pal?kan? už pažeidžiant nacionalin? teis? surinktus tiesioginius mokes?ius ar rinkliavas taip pat vertintini kaip panaš?s nacionaliniai ieškiniai d?l pal?kan? mok?jimo, negali b?ti atsakyta *in abstracto*(30). Jei šis klausimas *de facto* iškilt? pagrindin?je byloje nagrin?jant lygiavertiškumo princip?, prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas tur?t? kreiptis su nauju motyvuotu prašymu priimti prejudicin? sprendim? d?l tolesnio išaiškinimo, susijusio su atitinkam? nacionalini? ieškini? d?l pal?kan? panašumu.

48. Jei, atsižvelgdamas ? pirma išd?stytus argumentus, prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas galiausiai padaryt? išvad?, kad yra keletas panaši? nacionalini? ieškini? d?l pal?kan?, kuriems taikomos skirtingos taisykl?s, lygiavertiškumo principas vis d?lto neb?t? pažeistas vien todėl, kad pažeidžiant S?jungos teis? surinktam PVM neb?t? taikomos palankiausios pal?kan? mok?jimo taisykl?s, galiojan?ios vienam ar keliems panašioms nacionaliniams ieškiniams d?l pal?kan?. Pagal nusistov?jusi? teismo praktik? lygiavertiškumo principo negalima aiškinti kaip ?pareigojan?io valstyb? nar? savo palankiausi? vidaus tvark? taikyti visiems konkre?ios teis?s srities ieškiniams(31).

49. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, pirmąjį, antrąjį ir trečiąjį prejudicinius klausimus reikia atsakyti taip, kad pagal Sąjungos teisę apmokestinamasis asmuo, permokėjęs PVM, nes šis PVM valstybės narė surinko pažeisdama Sąjungos teisės aktų PVM srityje reikalavimus, turi teisę į pažeidžiant Sąjungos teisę surinkto PVM grąžinimą ir teisę į palėkanas už grąžintą pagrindinį sumą. Klausimas, ar palėkanos už grąžintą pagrindinį sumą turi būti mokamos pagal „paprastąjį palėkaną“, ar pagal „sudėtinį palėkaną“ sistemą, susijusią su Sąjungos teise pagrįsto ieškinio dėl palėkanų taisyklėmis, kurias, paisydamos veiksmingumo ir lygiavertiškumo principų, turi nustatyti valstybės narės.

B – Ketvirtasis prejudicinis klausimas

50. Ketvirtuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo išaiškinti, kokių veiksmų reikia imtis pagal Sąjungos teisę, jei paprastąjį palėkaną mokėjimas, remiantis VATA 1994 78 skyriumi, už permokėtą PVM nuo 1973 m. iki 2004 m. neatitiktų iš Sąjungos teisės veiksmingumo principo išplaukiančių reikalavimų.

51. Kaip jau paaiškinau, paprastąjį palėkaną mokėjimas, remiantis VATA 1994 78 skyriumi, už permokėtą PVM nuo 1973 m. iki 2004 m. aiškiai suderinamas su veiksmingumo principu. Vis dėlto tai nereiškia, kad ketvirtasis prejudicinis klausimas laikytinas nereikšmingu, nes iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teiginių dėl ketvirtąjo prejudicinio klausimo aplinkybių išplaukia, kad šis klausimas, nepaisant aiškios nuorodos į veiksmingumo principą, iš esmės susijęs su lygiavertiškumo principo veikimu.

52. Siekiant geriau suprasti ketvirtąjį prejudicinį klausimą, pirmiausia reikia išnagrinėti skirtingus ieškinio dėl palėkanų už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM pagrindus, kurie svarstomi pagrindinėje byloje. Būtent iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą išplaukia, kad, be ieškinio dėl paprastąjį palėkaną pagal VATA 1994 78 skyrių, diskutuojama dar apie du pagal nacionalinę teisę reiškiamus ieškinio pagrindus arba teisių gynimo priemones. Būtent: vadinamąjį *mistake-based claim* ir vadinamąjį *Woolwich claim*. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, abu šie ieškinio pagrindai pagal *Common law* negalimi dėl VATA 1994 78 skyriaus taikymo.

53. Tuo atveju, jei, atsakant į pirmąjį–trečiąjį prejudicinius klausimus, paaiškėtų, kad šie ieškinio pagrindai pagal *Common Law* atmetimas dėl VATA 1994 78 skyriaus taikymo pažeistų Sąjungos teisę, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siūlo, kad galėtų būti priimtas Sąjungos teisę atitinkantis sprendimas, pagal kurį ieškovams pagrindinėje byloje būtų leista pareikšti *Woolwich claim*, bet ir toliau neleista pareikšti *mistake-based claim*.

54. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ketvirtuoju prejudiciniu klausimu iš esmės prašo išaiškinti, ar, konstatavus VATA 1994 78 ir 80 skyrių prieštaravimą Sąjungos teisei, juose tvirtinto apribojimo dėl *Woolwich claim* netaikymas pagrindinėje byloje reikštų palėkanų mokėjimą, kuris atitinka Sąjungos teisę, ar VATA 1994 78 ir 80 skyriuje esantis apribojimas visiems ieškinio pagrindams arba teisių gynimo priemonėms pagal *Common Law* turėtų ir toliau būti netaikomas.

55. Ieškovų pagrindinėje byloje pastabose raštu ir žodžiu pareiškė(32), kad pagrindinėje byloje reikšmingiems ieškinio pagrindams pagal *Common Law* taikytinas laisvo teisių gynimo priemonių pasirinkimo principas, pagal kurį, esant visoms taikymo sąlygoms, ieškovas savo nuožiūra gali pasirinkti teisių gynimo priemonę. Abiem teisių gynimo priemonėms pagal *Common Law* (*mistake-based claim* ir *Woolwich claim*), kurias pagrindinėje byloje galėtų pasirinkti ieškovas, galioja šešerių metų senaties terminas. *Woolwich claim* atveju senaties terminas prasideda jau nuo mokėjimo momento, o *mistake-based claim* atveju – tik nuo momento, kai apmokestinamasis

asmuo sužino arba būtų galbūt protingai sužinoti apie savo mokėjimo neteisėtumą. Kadangi ieškovas pagrindinėje byloje teigia per šešerius metus nuo sužinojimo momento pareiškusios ieškinius, jos yra suinteresuotos pagrindinėje byloje kaip ieškinio pagrindu remtis *mistake-based claim*.

56. Atsakant į ketvirtąjį prejudicinį klausimą reikia vadovautis principu, kad, paisydamos veiksmingumo ir lygiavertiškumo principų, palėkanų už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktus mokesčius mokėjimo taisyklės turi nustatyti valstybės narės. Šiuo atžvilgiu jau padariau išvadą, kad Jungtinės Karalystės pagal VATA 1994 78 skyrių nustatytas paprastas į palėkanų mokėjimas už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM atitinka veiksmingumo principą(33).

57. Dėl klausimo, ar šis paprastas į palėkanų mokėjimas pagal VATA 1994 78 skyrių ir su tuo susijęs kitas ieškinio pagrindas pagal *Common Law* atmetimas taip pat atitinka lygiavertiškumo principą, turi nuspręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis jau nagrinėjais kriterijais(34). Atsižvelgdamas į ketvirtojo prejudicinio klausimo kontekstą šis teismas pirmiausia turi atsakyti į klausimą, ar apmokestinamasis asmuo, reikalaujantis grąžinti pažeidžiant nacionalinę teisę surinktus panašius mokesčius ir rinkliavas, skaitant palėkanas, gali, remdamasis *Common Law* arba įstatymu, laisvai pasirinkti ieškinio dėl palėkanų pagrindą ir toliau, esant visoms taikymo sąlygoms, apsispręsti dėl *Woolwich claim*, *mistake-based claim* ar kito ieškinio pagrindo ir taip pats nustatyti palėkanų mokėjimo taisyklės.

58. Jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padarytą išvadą, kad palėkanų mokėjimo už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM taisyklės yra mažiau palankios nei panašios nacionalinėje ieškiniuose dėl palėkanų taisyklės, nes apmokestinamieji asmenys, pasirinkdami ieškinio pagrindą, galėjo nustatyti senaties terminą ir kitas panašius nacionalinėje ieškiniuose dėl palėkanų požymius, o palėkanų mokėjimo už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM atveju to padaryti negalima, tos palankesnės panašioms nacionaliniams ieškiniams dėl palėkanų galiojančios taisyklės taip pat turėtų būti taikomos palėkanų mokėjimui už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM, taip apmokestinamiesiems asmenims suteikiant galimybę laisvai pasirinkti ieškinio pagrindą.

59. Kad būtų užtikrintas visiškas Sąjungos teisės veiksmingumas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuo atveju būtų pareigotas, jei būtina, ignoruoti nacionalines nuostatas, prieštaraujančias palankesnei taisyklei, galiojančiai panašioms nacionaliniams ieškiniams dėl palėkanų, taikymui palėkanų mokėjimui už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM, ir ieškiniams dėl palėkanų pagal Sąjungos teisę taikyti nacionalines nuostatas, kuriose panašioms nacionaliniams ieškiniams numatomos palankesnės taisyklės(35). Šis pareigojimas tiesiogiai kyla iš Sąjungos teisės nuostatų, kuriomis pagręsta PVM apmokestinamojo asmens teisė į palėkanas, tiesioginio veikimo ir į taikymo viršenybą(36).

60. Vis dėlto čia reiktų dar kartą priminti, jog lygiavertiškumo principas negali būti suprantamas taip, kad valstybės narė pareigota panašioms ieškiniams dėl palėkanų už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM taikyti palankiausias vidaus nuostatas(37). Todėl, jei paaiškėtų, kad teisė susigrąžinti turintis apmokestinamasis asmuo, pasirinkdamas ieškinio pagrindą, senaties terminą ir tolesnes palėkanų mokėjimo taisyklės gali nustatyti tik dėl kai kurių panašių vidaus ieškinių dėl palėkanų, o kitų panašių ieškinių dėl palėkanų atveju ši galimybė apribota, valstybės narė turi teisę taip pat neleisti laisvai pasirinkti ieškinio pagrindo palėkanų mokėjimui už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM.

61. Remiantis tuo, kas išdėstyta, į ketvirtąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti taip, kad, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padarytą išvadą, kad pagrindinėje byloje ginėjamos palėkanų mokėjimo taisyklės už pažeidžiant Sąjungos teisę surinktą PVM yra mažiau palankios nei nustatytos panašioms vidaus ieškiniams dėl palėkanų ir dėl to yra pažeistas

lygiavertiškumo principas, jis privalo nacionalines nuostatas aiškinti ir taikyti taip, kad palėkanos už pažeidžiant Sėjungos teisė surinktė PVM bėtė mokamos pagal palankesnes taisykles, galiojančias panašioms vidaus ieškiniams.

VII – Išvada

62. Remdamasi išdėstytais motyvais, siėlau Teisingumo Teismui ė pateiktus klausimus atsakytė taip:

1. Pagal Sėjungos teisė apmokestinamasis asmuo, permokėjė pridėtinė vertė s mokestė, nes šė mokestė valstybė narė surinko pažeisdama Sėjungos teisė s aktė pridėtinė vertė s mokesėio srityje reikalavimus, turi teisė ė pažeidžiant Sėjungos teisė surinkto pridėtinė vertė s mokesėio grėžinimė ir teisė ė palėkanas už grėžintinė pagrindinė sumė. Klausimas, ar palėkanos už grėžintinė pagrindinė sumė turi bėti mokamos pagal „paprastėjė palėkanė“, ar pagal „sudėtinė palėkanė“ sistemė, susijė s su Sėjungos teise pagrėsto ieškinio dėl palėkanė taisyklėmis, kurias, paisydamos veiksmingumo ir lygiavertiškumo principė, turi nustatyti valstybė s narė s.

2. Jei prašymė priimti prejudicinė sprendimė pateikė s teismas padarytė išvadė, kad pagrindinėje byloje ginėijamos palėkanė mokėjimo taisyklė s už pažeidžiant Sėjungos teisė surinktė pridėtinė vertė s mokestė yra mažiau palankios nei nustatytos panašioms vidaus ieškiniams dėl palėkanė ir dėl to yra pažeistas lygiavertiškumo principas, jis privalo nacionalines nuostatas aiškinti ir taikyti taip, kad palėkanos už pažeidžiant Sėjungos teisė surinktė pridėtinė vertė s mokestė bėtė mokamos pagal palankesnes taisykles, galiojančias panašioms nacionaliniams ieškiniams.

1 - Originalo kalba: vokiečė. Proceso kalba: anglė.

2 – 1967 m. balandžio 11 d. Antroji Tarybos direktyva 67/228/EEB dėl valstybiė nariė apyvartos mokesėiė ėstatymė derinimo ė Bendros pridėtinė vertė s mokesėio sistemos taikymo struktėra ir tvarka (OL 71, p. 1303).

3 – 1977 m. gegužė s 17 d. Šėštoji Tarybos direktyva dėl valstybiė nariė apyvartos mokesėiė ėstatymė derinimo – Bendra pridėtinė vertė s mokesėio sistema: vienodas vertinimo pagrindas (OL L 145, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuviė k., 9 sk., 1 t., p. 23).

4 – Pagal nusistovėjusiė teismo praktikė Sėjungos teisė neprieštarauja ieškinio atlyginti žalė dėl Sėjungos teisė s pažeidimo pareiškimui kartu su ieškiniu dėl nepagrėstai sumokėtė sumė grėžinimo; žr. 2011 m. spalio 20 d. Sprendimė *Danfoss ir Sauer-Danfoss* (C-94/10, dar nepaskelbtas Rinkinyje, 32 punktas).

5 – 2011 m. rugsėjo 15 d. Sprendimas *Accor* (C-310/09, dar nepaskelbtas Rinkinyje, 71 punktas), 2003 m. spalio 2 d. Sprendimas *Weber's Wine World ir kt.* (C-147/01, Rink. p. I-11365, 93 punktas) ir 2001 m. kovo 8 d. Sprendimas *Metallgesellschaft ir kt.* (C-397/98 ir C-410/98, Rink. p. I-1727, 84 punktas).

6 – Žr. Sprendimė *Danfoss ir Sauer-Danfoss* (minėtas 4 išnaėoje, 20 punktas), 2011 m. rugsėjo 6 d. Sprendimė *Lady & Kid ir kt.* (C-398/09, dar nepaskelbtas Rinkinyje, 17 punktas), 2010 m. sausio 28 d. Sprendimė *Direct Parcel Distribution Belgium* (C-264/08, Rink. p. I-731, 45 punktas), 1997 m. sausio 14 d. Sprendimė *ComatEB ir kt.* (C-192/95 iki C-218/95, Rink. p. I-165, 20 punktas) ir 1983 m. lapkriėio 9 d. Sprendimė *San Giorgio* (1999/82, Rink. p. I-3595, 12 punktas).

7 – SESV suteikia teisė privatiems asmenims pareikėti tiesioginė ieškinė Teisingumo Teisme tik vykstant tam tikriems labai specifiniams procesams, pavyzdėiui, fiziniė ir juridiniė asmenė teisė

pareikšti ieškinį pagal SESV 263 straipsnio 4 dalį, SESV 268 straipsnį arba SESV 270 straipsnį. Šiuo atžvilgiu taip pat žr. J. Basedow „Der Europäische Gerichtshof und das Privatrecht“, *Archiv für die civilistische Praxis*, 210 tomas, 2010, p. 157, 192 ir paskesni, kuris galimybę privatiems subjektams ginčus dėl teisės, kylančią iš Sąjungos teisės, spręsti Sąjungos teisme nebuvimą laiko neleistinu prieštaravimu tarp Sąjungos procesinės ir materialinės teisės.

8 – Žr. Sprendimą *Danfoss ir Sauer-Danfoss* (minutės 4 išnašoje, 24 punktas), 2005 m. spalio 6 d. Sprendimą *MyTravel* (C-291/03, Rink. p. I-8477, 17 punktas) ir Sprendimą *Weber's Wine World ir kt.* (minutės 5 išnašoje, 103 punktas).

9 – Žr. Sprendimą *Accor* (minutės 5 išnašoje, 79 punktas), 2010 m. liepos 8 d. Sprendimą *Bulicke* (C-246/09, dar nepaskelbtas Rinkinyje, 25 punktas), 2007 m. kovo 13 d. Sprendimą *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation* (C-524/04, Rink. p. I-2107, 111 punktas) ir 2006 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Test Claimants in the FII Group Litigation* (C-446/04, Rink. p. I-11753, 203 punktas).

10 – Šiuo klausimu žr. 1976 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Rewe-Zentralfinanz ir Rewe-Zentral* (33/76, Rink. p. I-1989), kuris yra kertinis Teisingumo Teismo praktikoje dėl valstybių narių procesinės autonomijos sampratos. Šiame sprendime, susijusiame su nacionalinės teisės aktu, kuriuose nustatomi iš Sąjungos teisės kylančios ieškinio teismo ginčo terminai, atitikimu Sąjungos teisei, Teisingumo Teismas valstybių narių procesinės autonomijos sampratą susiejo su Europos Sąjungos sutarties 4 straipsnio 3 dalyje tvirtintu lojalaus bendradarbiavimo tarp Sąjungos ir valstybių narių principu. Remdamasis šiuo principu, jis padarė išvadą, kad nacionaliniams teismams priklausio užduotis užtikrinti piliečiams iš tiesioginio Sąjungos teisės veikimo kylančią teisinę apsaugą. Ši valstybių narių pareiga turi užtikrinti visišką Sąjungos teisės poveikį ir yra glaudžiai susijusi su veiksmingos teisinės apsaugos principu arba su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje tvirtinta pagrindine teise į veiksmingą teisinę gynybą. Kalbant apie šią Europos Sąjungos sutarties 4 straipsnyje tvirtintą valstybių narių pareigą – visišką Sąjungos teisės poveikio užtikrinimą ir veiksmingos teisinės apsaugos principą arba Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje tvirtintą pagrindinę teisę į veiksmingą teisinę gynybą – sėj žr. tik 2008 m. balandžio 15 d. Sprendimą *Impact* (C-268/06, Rink. p. I-2483, 41 ir paskesni punktai).

11 – Šiuo klausimu pirmiausia žr. C. N. Kakouris „Do the Member States possess judicial procedural „autonomy“?“, C.M.L. Rev. 1997, p. 1389 ir paskesni. Taip pat žr. W. Van Gerven „Of Rights, Remedies and Procedures“, C.M.L. Rev. 2000, p. 501, 502, kuris, be kita ko, siūlo procesinės autonomijos apibrėžimą pakeisti valstybių narių procesinės kompetencijos sąvoka. Taip pat J. Delicostopoulos „Towards European Procedural Primacy in National Legal Systems“ ELJ, 2003, p. 599 ir paskesni, kuris šiame kontekste kalba apie valstybių narių procesinės kompetencijos ir Sąjungos procesinės teisės viršenybą jungiančią.

12 – Žr. 2006 m. liepos 4 d. Sprendimą *Adeneler ir kt.* (C-212/04, Rink. p. I-6057, 90 ir paskesni punktai), kuriame Teisingumo Teismas, be kita ko, rėmėsi procesinės autonomijos principu, kad atsakyti į klausimą, kokias priemones ar sankcijas turi numatyti valstybės narės, kad spręstų dėl šiose procese nagrinėjamo iš Sąjungos teisės kylančios teisės pažeidimo. Taip pat žr. 2006 m. rugsėjo 7 d. Sprendimą *Marrousu ir Sardino* (C-53/04, Rink. p. I-7213, 50 ir paskesni punktai) ir Sprendimą *Vassallo* (C-180/04, Rink. p. I-7251, 35 ir paskesni punktai).

13 – Šiuo klausimu žr. V. Trstenjak, E. Beysen „European Consumer Protection Law: Curia semper dabit remedium?“, C.M.L. Rev. 2011, p. 95, 104 ir paskesnius punktus.

14 – Dėl valstybių narių procesinės autonomijos vaidmens Europos civilinio proceso teisės sistemoje taip pat žr. G. Wagner *Kommentar zur Zivilprozessordnung*, leid. Stein, Jonas, 22

leidimas, Tiubingenas, 2011, ?žang? ? 1 straipsn?, 68 ir paskesnius punktus.

15 – 1976 m. geguž?s 21 d. Sprendimas *Roquette Frères prieš Komisij?* (26/74, Rink. p. I-677, 11 ir paskesni punktai).

16 – 1980 m. birželio 12 d. Sprendimas *ExprESS Dairy Foods* (130/79, Rink. p. I-1887, 16 ir paskesni punktai).

17 – 1998 m. rugs?jo 15 d. Sprendimas *Ansaldo Energia ir kt.* (C-279/96, C-280/96 ir C-281/96, Rink. p. I-5025, 28 punktas).

18 – 2006 m. rugs?jo 7 d. Sprendimas *N* (C-470/04, Rink. p. I-7409, 60 punktas).

19 – 2001 m. kovo 8 d. Sprendimas *Metallgesellschaft ir kt.* (C-397/98 ir C-410/98, Rink. p. I-1727).

20 – Ten pat, 86 punktas.

21 – Ten pat, 87 ir 89 punktai.

22 – Min?tas 9 išnašoje, 202 ir paskesni punktai.

23 – Min?tas 9 išnašoje, 112 punktas.

24 – Žr. Sprendim? *Test Claimants in the FII Group Litigation* (min?tas 9 išnašoje, 205 punktas).

25 – Žr. Sprendim? *Accor* (min?tas 5 išnašoje, 79 punktas) ir 2011 m. birželio 30 d. Sprendim? *Meilicke ir kt.* (C-262/09, dar nepaskelbtas Rinkinyje, 55 punktas).

26 – Žr. 2010 m. balandžio 15 d. Sprendim? *Barth* (C-542/08, Rink. p. I-3189, 19 punktas), 2010 m. sausio 26 d. Sprendim? *Transportes Urbanos y Servicios Generales* (C-118/08, Rink. p. I-635, 33 punktas) ir 2006 m. rugs?jo 19 d. Sprendim? *i-21 Germany ir Arcor* (C-392/04 ir C-422/04, Rink. p. I-8559, 62 punktas).

27 – Žr. Sprendim? *Transportes Urbanos y Servicios Generales* (min?tas 26 išnašoje, 35 punktas), Sprendim? *Bulicke* (min?tas 9 išnašoje, 28 punktas) ir 2000 m. geguž?s 16 d. Sprendim? *Preston ir kt.* (C-78/98, Rink. p. I-3201, 49 punktas).

28 – Rašytin?s Nyderland? vyriausyb?s pastabos, 21 punktas.

29 – Rašytin?s Pranc?zijos vyriausyb?s pastabos, 55 punktas.

30 – Šiomis aplinkyb?mis taip pat žr. 2007 m. kovo 15 d. Sprendim? *Reemtsma Cigarettenfabriken* (C-35/05, Rink. p. I-2425, 43 ir paskesni punktai), kuriame Teisingumo Teismas, vertindamas galimyb? palyginti tiesioginius ir netiesioginius mokes?ius, padar? išvad?, kad pati tiesiogini? mokes?i? sistema iš esm?s neturi ryšio su PVM sistema.

31 – Sprendimas *Bulicke* (min?tas 9 išnašoje, 27 punktas), Sprendimas *Transportes Urbanos y Servicios Generales* (min?tas 26 išnašoje, 34 punktas), 2009 m. spalio 29 d. Sprendimas *Pontin* (C-63/08, Rink. p. I-10467, 45 punktas) ir Sprendimas *Ansaldo Energia ir kt.* (min?tas 17 išnašoje, 29 punktas).

32 – Rašytin?s pastabos, 34 ir paskesni, taip pat 112 ir paskesni punktai.

33 – Žr. šios išvados 33 ir paskesnius punktus.

34 – Žr. šios išvados 38 ir paskesnius punktus.

35 – Žr. 2010 m. liepos 15 d. Sprendim? *Purrucker* (C-256/09, dar nepaskelbtas Rinkinyje, 99 punktas), 2010 m. sausio 14 d. Sprendim? *Kyrian* (C-233/08, Rink. p. I-177, 61 punktas) ir 2005 m. lapkri?io 8 d. Sprendim? *Leffler* (C-443/03, Rink. p. I-9611, 51 punktas).

36 – D?l S?jungos teis?s taikymo viršenyb?s ir tiesioginio veikimo žr. 2011 m. kovo 8 d. Nuomon? 1/09 (dar nepaskelbta Rinkinyje, 65 punktas) ir 1991 m. gruodžio 14 d. Nuomon? 1/91 (Rink. p. I-6079, 21 punktas).

37 – Žr. 31 išnašoje min?t? teismo praktik?.